

Valdas Adamkus

ESU
VIENAS
IŠ JŪSŲ

Rinktinės Prezidento kalbos

Valdas Adamkus

ESU VIENAS IŠ JŪSŲ

Rinktinės Prezidento kalbos

VILNIUS 2018

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

Šį leidinį draudžiama atgaminti bet kokia forma ar būdu, viešai skelbti, taip pat padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais (internete), išleisti ir versti, platinti jo originalą ar kopijas: parduoti, nuomoti, teikti panaudai ar kitaip perduoti nuosavybėn.

Draudžiama šį kūrinį, esantį bibliotekose, mokymo įstaigose, muziejuose arba archyvuose, mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais atgaminti, viešai skelbti ar padaryti visiems prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

Sudarytojas *ARNAS ALIŠAUSKAS*
Nuotraukų autorė *DŽOJA GUNDA BARYSAITĖ*

ISBN 978-609-466-337-6

© Valdas Adamkus, 2018
© Arnas Ališauskas, 2018
© „Tyto alba“, 2018

Knyga skiriama
Lietuvos valstybės atkūrimo
100-mečiui

Leidykla ir knygos sudarytojas Arnas Ališauskas
nuoširdžiai dėkoja už galimybę pasinaudoti
Prezidento Valdo Adamkaus bei Almos ir Valdo Adamkų
šeimos archyvų šaltiniais.

Prezidento Valdo Adamkaus (šias pareigas Jo Ekscelencija ėjo 1998–2003 ir 2004–2009 metais) laikysena – politiko, piliečio, valstybės vadovo, tiesiog žmogaus – iki šiol prisimenama kaip tam tikras etalonas. Dialogo kultūra, kurią dažnai ir noriai minėjo Prezidentas, buvo akivaizdi pastanga artinti mus, Lietuvą, prie tokios tikrovės, kur kalbamas ramiai, pagarbiai, argumentuotai, pasitikint. Kur klausomasi kito. Tokios ir Prezidento kalbos – išskylančios iš dvidešimties metų senumo istorijos ir šiandien skaitomos iš naujo. Tai – tikrai daug daugiau nei politiniai tekstai, daug daugiau nei tiesioginė reakcija į laiko iškeltas problemas ir aktualijas. Galbūt tai – minėto dialogo tąsa. Nesibaigianti, nesenstanti. Galbūt – šūsnis eskizų: Prezidento Valdo Adamkaus portreto, Lietuvos portreto, Europos ir pasaulio portreto. O galbūt – dar vienas mėginimas atsakyti į klausimą, kurį Lietuvos žmonėms, ypač jaunimui, savo dialoge nuolat kėlė ir kelia Prezidentas: kas, jeigu ne Jūs?

Kai aš eidavau, o ir dabar einu į auditoriją, mano pirmiausia nuostata – pasiekti žodžiais žmogaus širdį. Jeigu yra tai, tada randasi ir reikalingi žodžiai, natūralus bendravimas, abipusis supratimas ir pagarba. Dialogas tikrąja šito žodžio prasme.

1955 m., JAV, Čikaga. Valdas Adamkus Lietuvių jaunimo kongreso tribūnoje.

Vietoj įžangos

„Pasiekti žodžiais žmogaus širdį...”

Į knygos sudarytojo klausimus atsako
J. E. Prezidentas Valdas Adamkus

Prezidente, ar kada nors mėginote bent apytiksliai suskaičiuoti, kiek viešų kalbų esate pasakęs?

Oi, net tokia mintis niekada nebuvo atėjusi į galvą, bet manau, kad susidarytų tikrai nemažas skaičius. Juk pirmosios kalbos pasakytos labai labai seniai.

Gal tiksliau prisimenate, kada?

Dar gimnazijoje. Kadangi buvau klasės seniūnas, tekdavo kalbėti ir klasės renginiuose, ir įvairiuose minėjimuose. Žinoma, tos kalbos buvo ne tokio pobūdžio ir ne tokios apimties kaip vėliau, dirbant vieną ar kitą darbą, bet – pasikartosiu – viešojo kalbėjimo pradžia buvo gimnazisto metai Kaune. Paskui baigėsi karas – aštuntos klasės Lietuvoje baigti nepavyko, pasitraukėme į Vakarus, tačiau ten su bendramoksliais tapome naujai suorganizuotos lietuviškos gimnazijos pirmąja abiturientų laida. Kalbu apie Eichštetą – taip susiklostė, kad ten irgi tapau klasės seniūnu. O lietuvių bendruomenė gyveno aktyvų kultūrinį ir visuomeninį gyvenimą, ruošdavo įvairius proginius renginius, susitikimus, minėjimus, ir man, atstovaujant jaunimui, juose tekdavo tarti žodį jau platesnei auditorijai. Pagal tą auditoriją keitėsi ir kalbos stilius, ir liečiamos temos...

Na, o aktyviausias visuomeninis gyvenimas prasidėjo jau Jungtinėse Valstijose – toje aplinkoje pasakytų kalbų ne tik suskaičiuoti, bet ir prisiminti tikrai nepajėgčiau. Tas kalbėjimas vyko pagal formulę „kuo toliau, tuo daugiau“ – ir daugėjo renginių, ir dažnėjo mano dalyvavimas juose. Na, o dar vėliau – gyvenimas ir darbas Lietuvoje. Žodžiu, mano viešojo kalbėjimo etapai, jeigu tokie yra, visiškai sutapo su mano gyvenimo, visuomeninės veiklos ir darbo etapais.

Grįžkime prie Jūsų pirmųjų kalbų: ar nejautėt auditorijos baimės?

Kiek prisimenu, ne, didelės baimės nebuvo. Jaudulys – žinoma. Nemanau, kad apskritai kas nors gali ateiti prieš auditoriją, kad ir kokia ji būtų, ir drąsiai nesi-jaudindamas pilti – vis tiek yra tam tikra įtampa ir turi per ją perlipti. Ir šian-dien prisimenu, kad labiausiai nerimą ir jaudulį keldavo keli pirmieji sakiniai. O

paskui kažkaip atsipalaiduodavau, pajusdavau, kad nebijau auditorijos, ir tarsi savaime viskas išeidavo.

Dar vienas dalykas, dėl ko man viešasis kalbėjimas vėliau ėjosi palyginti lengvai, – Amerikoje, be viso kito, dirbau ir žurnalistinį darbą – Čikagos „Margučio“ radijuje kelis kartus per savaitę rengiau reportažus sporto tema. Vėliau įvyko tragedija – autokatastrofoje žuvo viena iš „Margučio“ įkūrėjų ir darbuotojų Lilija Vanagaitienė ir laidų rengėjas, vedėjas, mano bičiulis poetas Algimantas Mackus. O man jau kitą vakarą reikėjo perimti eterį ir vesti visą radijo programą. Pirmą pusmetį didžiąją darbo dalį dariau vienas, vėliau surinkau štabą bendraminčių, kurie tapo laidų rengėjais ir kalbėtojais, kartu man leisdami nuo to darbo pasitraukti. Bet ir žiūrėdamas iš šiandienos perspektyvos matau, kad darbas radijuje man buvo stipri mokykla ir davė daug labai vertingos patirties.

Viename pokalbyje minėjote, kad tas vakaras, kai po A. Mackaus žūties reikėjo sėsti prie mikrofono ir kalbėti klausytojams, buvo vienas sunkiausių Jūsų gyvenime...

Taip ir buvo. Atvirai sakant, tai buvo programos vedimas pro ašaras, springstančiu balsu. Neabejoju, kad visi klausytojai jautė, kad kalbu labai susijaudinęs, kad emocijos ima viršų. Bet visi suprato ir mano būseną, ir savijautą, nes A. Mackaus žūtis buvo skaudi ir didelė tragedija daugeliui.

Tuo metu Jūsų gyvenime vienas svarbiausių dalykų jau buvo „Santara-Šviesa“. Federacija visada garsėjo ir kaip tolerancijos, požiūrių įvairovės ir aukštos diskusijų kultūros erdvė. Ar galima laikyti ir šią veiklą Jūsų retorikos mokykla?

Taip, bet ne tik tai. „Santara-Šviesa“ buvo ne tik mano iškalbos formavimo aplinka, bet ir apskritai mano brendimo, tobulėjimo, atsakomybės už pasakytą žodį suvokimo mokykla. Aš klausiausi santariečių, stebėjau juos ir iš jų tikrai daug ko išmokau. Tai buvo asmenybės, kiekvienas – savo srities specialistas, ir kartu – patyrę visuomenininkai, patyrę kalbėtojai. Ypač tai galiu pasakyti apie rašytojus. Nors, dabar pagalvojau, kai kurie iš jų parašė kūrinius, pelniusius turbūt visas įmanomas išeivijos premijas, bet kai išeidavo į sceną kalbėti arba skaityti savo pačių kūrybos ištraukų, mano mintis būdavo viena: tokiu skaitymu autorius gadina gerą tekstą. Išdrįsiu pasakyti ir konkrečiai – pavyzdžiui, puikus rašytojas, daug metų buvęs mano artimas draugas Marius Katiliškis. Jo kūriniai – klasika geriausia to žodžio prasme, stilingi, parašyti nepakartojama kalba. Bet kai literatūros vakaruose Marius išeidavo skaityti naujos kūrybos ar ištraukų iš jau išleistų knygų, klausydamas kentėdavau ir aš, ir visa salė. Būdavo ir daugiau autorių, kurie monotoniškai belsdavo, o aš galvodavau: aš skaičiau šitą kūrinį, ir jis yra daug geresnis, nei tu čia skaitai, greičiau jau baigtum. O, tarkim, kai savo kūrybos skaityti išeidavo Antanas Škėma, jo klausyti būdavo tikras malonumas –

tekstą tiesiog pildavo, dar įterpdamas vieną kitą savo čia pat sugalvotą juokelį. Atrodytų, menkos detalės, o skirtumas – didžiulis.

Aš to neanalizavau labai smulkiai, nesigilinau specialiai, bet tas teksto klausymas ir svarstymas, kaip jis pateikiamas, irgi buvo mano mokykla, mano galimybė tobulėti. Netvirtinu, kad esu kažis koks geras kalbėtojas, bet, ką moku, daug kas – iš tų žmonių.

O ar galite tai palyginti su oficialiomis kalbomis, kurias tekdavo sakyti darbo reikalais, einant Aplinkos apsaugos agentūros vadovo pareigas?

Čia – gerokai sunkesnis variantas, nes visų pirma kalbos turėdavo būti dalykiškos, konkrečios, lydimos didelės atsakomybės, temos dažnai būdavo probleminės, klausytojai arba pašnekovai – atsakingi pareigūnai. Antras momentas – turėdavau galvoti apie reikalo esmę, formuluoti ir tai išsakyti ne savo kalba, o angliškai. Dėl to įtampa tikrai būdavo gana didelė, nepalyginsi su laisvu kalbėjimu gimtąja kalba santariečių auditorijai. Bet manau, kad ir ją įveikiau – dažnai tekdavo kalbėti be jokio popieriaus, be jokio raštelio, ypač – aukšto lygio posėdžiuose. Bet jeigu esi gerai pasiruošęs dalykiškai, jeigu gerai žinai, ką turi pasakyti aptariamam klausimui, kokią problemą sprendi, kokia yra tavo kalbėjimo kryptis ir koks tikslas, kalbėti lengviau. Tai supratęs, aš ruošdamasis ir galvodavau apie dalykinę pokalbio pusę, o ne apie tai, kaip aš kažką formuluosiu, kaip pasakysiu.

Jums teko dirbti, bendrauti su paties aukščiausio lygmens JAV pareigūnais, įskaitant septynis prezidentus. Ar jų iškalba, jų retorika darė įspūdį? Kurių labiausiai?

Visi skirtingi ir kiekvienas kažkuo įdomus, sunku lyginti. Galvoju – George'as Bushas jaunesnysis tikrai buvo įdomesnis už tėvą – Prezidentą George'ą Bushą vyresnįjį. Jimmy Carteris man apskritai nepatiko nei kaip kalbėtojas, nei kaip politikas, apie jį ir šiandien galiu sąžiningai prisipažinti ir pasakyti: ne mano. Turėčiau išskirti Johną F. Kennedy – buvo geras kalbėtojas, buvo įdomu klausyti. Ir Billas Clintonas turėjo savo charizmą... Visi skirtingi, visi įdomūs. Bet ne kartą esu sakęs ir galiu pakartoti: man artimiausias, žinoma, Ronaldas Reaganas – ir laikysena, ir sprendimais, ir savo kalbomis.

Sovietų propaganda iš Ronaldo Reagano mėgino juoktis, esą jis žirgų turi daugiau negu knygų, o ir iš turimų paskaitinėjęs tik vieną – Bibliją, ne iš universitetų, ne iš akademinės aplinkos, žodžiu, menko bendrojo išsilavinimo amerikietis. Bet jo kalbos buvo labai stiprios, įdomios ir įtaigios. Kaip manot, kodėl?

Reaganas buvo talentingas politikas, charizmatiškas. Jis kaip niekas kitas mokėjo kalbą pristatyti, pateikti auditorijai. Galbūt padėjo ir aktorius patirtis. Jis sugebėjo kalbėti plačiai auditorijai nuo profesorių ir studentų iki namų šeiminių ir užkabinti ir vienus, ir kitus.

Tada ir klausimas apie tai: kaip politikas turi kalbėti, kad sudėtingus dalykus pristatytų žmogui, kuris neskaitytų politikologijos ir ekonomikos knygų, bet kartu nenusiristų į pigų populizmą? Kad, kaip sakoma, valstietis suprastų, o profesorius neįsižeistų – koks Jūsų receptas?

Tai – vienas svarbiausių viešojo kalbėjimo aspektų. Pirmiausia kalba turi būti suprantama. Aišku, iš karto iškyla klausimas, kokiai auditorijai tu kalbi. Jeigu kalbi išskirtinei intelektualų bendruomenei ar mažam vienos srities specialistų ratui, turi susitaikyti su mintimi: tu jiems tikrai neprilygsi, bet stengtis turi. Turi priartėti prie jų problematikos, jų tematikos, aktualijų. Nes tokia auditorija iš tavęs laukia žodžių ir minčių, jei ne prilygstančių, tai, liaudiškai sakant, išipaišančių ir jų galvojimą, jų darbus, jų filosofiją. Tada stengiesi daugiausia dėmesio kalboje skirti dalykinei pusei, konkretiems klausimams. Neatskleisiu jokios paslapties pasakydamas, kad viešai kalbantys žmonės dažniausiai turi savo padėjėjus, konsultantus, patarėjus, su kuriais aptaria būsimo pokalbio temą ir detales. Tada, ruošdamasis susitikimui, kartu su jais susirenki maksimalią informaciją, susidėlioji kalbėjimo akcentus ir kryptį, išsirenki, kas tau būsimoje kalboje svarbu: pirmas, antras, trečias momentas.

O jeigu kalbi platesnei ir laisvesnei auditorijai – tarkim, jaunimui, tada ir persijungi į jaunimo bangą: galvoji, kas jiems aktualu, kas įdomu, kokios problemos. Ir kalbi apie tai jiems priimtiniu stiliumi, jiems suprantama kalba. Bet mano nuostata yra tokia, kad, kai susitinki ir kalbiesi bendraisiais reikalais, gilių filosofijų, sudėtingų mokslinių frazių reikia vengti. Juo labiau jeigu mintį gali išsakyti tiesiai, paprastai ir suprantamai. Kai aš eidavau, o ir dabar einu į auditoriją, mano pirmiausia nuostata – pasiekti žodžiais žmogaus širdį. Jeigu yra tai, randasi ir reikalingi žodžiai, natūralus bendravimas, abipusis supratimas ir pagarba. Dialogas tikrąja šito žodžio prasme. Manau, kad tokia taisykle turėtų vadovautis, to siekti turėtų visi, kalbantys plačiai auditorijai. Juk ne kartą matėme situaciją, kai kalbėtojas pažeria kratinį tarptautinių žodžių, o klausytojai pusės tų žodžių ne tik reikšmės nežino, bet apskritai nėra girdėję. Ar reikalingas bendravimas, kuris netampa dialogu, ar reikalinga kalba, kuri nebus išgirsta ir suprasta? Tai štai – mano kalbėjimo pagrindinės taisyklės tokios, ir aš jų laikausi iki šiol. Tikiuosi, kad labai dažnai pro šalį neprašau.

Bet čia yra ir pelėkautai kalbėtojai. Kalba neturi demonstruoti kalbėtojo išsilavinimo ir užmėtyti klausytojo sudėtingomis konstrukcijomis, keliaaukštėmis

kategorijomis ir t. t., bet negali būti ir kaip buhalterio ataskaita. Jūsų pirmtakas Prezidentas Algirdas Brazauskas buvo kritikuojamas už kalbų siaurumą, už tai, kad jo kalbos buvo vien faktų suvestinės. Čia jau kitas kraštutinis?

Nieko naujo nepasakysiu – tai irgi laikau neleistinu dalyku. Statistika, konkreti siaura problematika taip pat skirta siauram žmonių būriui, o ne viešam kalbėjimui. Jeigu tu aptari specifinę problemą su jos specialistais – tada taip. Bet susitikdamas su plačiąja visuomene, kalbėdamas bendrai, turi būti suprantamas. Gali problemą pristatyti ir apkalbėti plačiau, savo mintis ir siūlymus dėstyti paprasčiau – jeigu yra galimybė būti išgirstam, yra ir galimybė būti suprastam. Tik taip kalbėdamas gali tikėtis, kad tavo kalba davė reikiamą efektą, kad pasiektų klausytoją, kad liks jo atmintyje, o vienas kitas siūlymas gal ir sulauks vienokios ar kitokios reakcijos, paveiks jo galvoseną ar elgseną.

Ir Lietuvoje, ir pasaulyje smarkiai įsigalėjusi viešojo kalbėjimo ir apskritai viešųjų ryšių industrija. Dažnai matome atvejų, kai žmogaus praktiškai nelieka, bet politikoje dalyvauja įvaizdžio kūrimo kompanijos sukurtas gaminyš, prekė. Tai – legalu, demokratiška, bet – ar gerai? Ką apie tai manote?

Man tai nepriimtina. Kai tam tikra tavo gyvenimo dalis panaudojama, bet iš esmės sulipdoma, sukuriami tavo „nauja versija“, suformuojama tai, ką norima pristatyti publikai... Aš tai pavadinčiau „sufalsifikuotu žmogumi“. Įvaizdis, turintis tam tikrų realaus gyvenimo aspektų, bet tai nėra gyva ir tikra asmenybė, ji pristatoma ir pateikiama žmonėms visai kitokioje šviesoje, nei yra iš tikrųjų.

Bet aš pasitikiu žmonėmis ir manau, kad jie jaučia melą, jaučia falsifikatą, jaučia, kad tai yra pati tikriausia propaganda be gyvo žmogaus, kokį tu nori matyti, girdėti, pažinti ir suprasti.

O Jums su savo patirtimi, girdint viešus asmenis, dažnai įsižiebia mintis, kad čia kalba ne žmogus, o įvaizdis?

Labai dažnai tai pajuntu. Vėlgi reikia grįžti prie fakto, kad perėjau neblogą gyvenimo mokyklą – girdėjau tokius kalbėtojus Amerikoje, kur įvaizdis – jau seniai labai svarbi viešojo gyvenimo dalis. Dar daugiau to mačiau ir girdėjau gyvendamas Vokietijoje – bet istoriškai tai suprantama: tai buvo diktatūra, pralaiminti karą. Bet buvo ir labai lengva suvokti, kad tu negirdi nieko tikro – viskas tėra tik partijos ir fiurerio nustatytos linijos laikymasis, tik propagandos kartojimas. Ir, žinoma, kelionės į Sovietų Sąjungą, susitikimai su oficialios valdžios atstovais – jiems dar nepradėjus kalbėti jau nujausdavau, kas bus kalbama, apie ką bus kalbama ir kokiais žodžiais. Ir dažniausiai atspėdavau.

Tai – visų autoritarinių valstybių neatskiriama realybė. Bet – pasikartosiu – ne tik jų. Penkiasdešimt metų gyvendamas Jungtinėse Valstijose ne kartą įsiti-

kinau, kad demokratija ir laisve naudojamosi ne tik geriems tikslams. Politinės grupės, partijos, besistengdamos savo kandidatus prastumti į kokias nors pareigas, tuo dažnai piktnaudžiaudavo. Ir tas žmogus virsdavo... net nežinau – negali pavadinti lėlė, bet kažkokiu sufabriuotu variantu. Džiaugiuosi, kad mano aktyviausio dalyvavimo visuomeninėje ir politinėje veikloje laikais tai būdavo labiau išimtis iš taisyklės nei pati taisyklė. Dabar – ir kitos politinio žaidimo taisyklės, ir pati auditorija kita.

Kai mes kalbėjom apie auditoriją, ne kartą minėjote, kad ypač lengva ir įdomu kalbėtis su jaunimu. Tada pokalbis tampa atviras, nes jaunimo neapgausi. Tai kodėl kita auditorija apsigauja, o jaunimas – ne?

Nes jaunimas turi savo vertybes, savo idealus ir būtent jais paremtą gyvenimo supratimą ir įvaizdį. Jis – dar nepaveiktas gyvenimo realybės...

Dar nesugadintas?

Nenorėjau sakyti to žodžio, bet – taip, dar nesugadintas. Jaunimui nėra reikalo patylėti, kažką praleisti pro ausis, apsimesti, kad viskas gerai, kai nėra gerai. Jie dar neturi savanaudiškų interesų ar išskaičiavimų, todėl labai greitai ir lengvai pajunta ir pagauna kito išskaičiavimą, kito mėginimus manipuliuoti ar meluoti. Bet lygiai taip pat pagauna ir atvirą, nuoširdų ir pagarbų kalbėjimą. Ir atsako tuo pačiu. Jeigu tu kalbėsi jų kalba – jų emocijų kalba, liesdamas jų temas, atsižvelgdamas į jų mintis, – būsi išgirstas tuoj pat. Tada kalbėtis – lengva ir malonu.

Jūs minėjote, kad sunkiausia buvo kalbėti po A. Mackaus žūties. O ar turite savo atmintį kalbą ar susitikimą, kurį laikote savo viešojo kalbėjimo didžiausia sėkme, kurį maloniausiai prisimenate?

Tokių kalbų – ir dešimt metų einant Prezidento pareigas, ir pasakytų kitais laikais – tikrai ne viena, negalėčiau jų išvardyti ir prisiminti. Čia – ir susitikimai su moksleiviais ir studentais, ir kalba, pasakyta 2012-ųjų vasarą susitikime su Pasaulio lietuvių jaunimu, ir 2016-ųjų lapkritį Kaune sakyta kalba, skirta mano jubiliejui, ir Lietuvos 100-mečiui skirta kalba iškilmingame minėjime Lietuvos Seime... Jų daug. Manau, kad, ko gero, apskritai negalima suvesti į vieną kalbą tos būsenos, kai kalbėjimas virsta dialogu, kai atsiranda stiprus tarpusavio ryšys su auditorija. Tai jau – būsenos, o ne atskiros kalbos reikalai.

Tada atvirkščias klausimas: o kaip turi nusiteikti, kai turi eiti į auditoriją iš anksto žinodamas, kad kalbėsi nemalonus, probleminius, skaudžius dalykus, kad būsi sutiktas priešišškai? Aš prisimenu Jūsų kalbą 1999-ųjų Vasario 16-ąją Operos teatre, kur kalbėjote ne apie šventę, o apie tai, kas griauja ir silpnina Lietuvą.

Prisimenu žemdirbių suvažiavimą, kai Jums kalbant buvo švilpiama ir trypiama. Vyriausybių vadovų atleidimas, nepasitikėjimas ministrais, „Williams“ istorija – jų daug...

Tikrai daug, ir morališkai, psichologiškai tai – labai sunkus išbandymas. Čia jau tave slegia ne tiek kalbos sakymas, kiek pati situacija: eini į auditoriją su sunkiu atsakomybės jausmu. Žinodamas, kad teisybė yra skaudi ir nepalanki, žinodamas, kokios greičiausiai gali laukti reakcijos. Tai labai slegia, bet ir pareigos, ir pareiga – šiuo atveju noriu išskirti tuos du dalykus – verčia tave kalbėti atvirai ir nuoširdžiai. Tik tai ir stiprina, neleidžia meluoti, pataikauti, nutylėti. Labai sunku kalbėti neigiamus dalykus, bet vardan teisybės turi tai pasakyti. Šiuo atveju Prezidento darbas gali pasirodyti panašus į darbą gydytojo, kuris žmogui sako: tau skaudės, bet kito kelio nėra.

Prezidente, viešos kalbos – tai reprezentacinė, formalioji valstybės vadovo darbo pusė. Bet visiems labai įdomu: o kas vyksta, kai oficialios kalbos pasakytos, žurnalistai išeina ir dviejų šalių prezidentai lieka „savoje kompanijoje“? Ar iš karto keičiasi bendravimo tonas, stilius, pati kalba?

Formalumo lieka mažiau, bet tikrai nenuėina į visiškai buitinių lygmenį. Dažniausiai prasideda tai, ką aš vadinu „žmogiškuoju kalbėjimu“. Jeigu susitinka kelių valstybių vadovai, dažniausiai jie turi dėl ko tartis, derėtis, turi neatsakytų klausimų ir neišspręstų problemų (apie rimtus tarpvalstybinius konfliktus, reikalaujančius atitinkamo sprendimo, aš čia nekalbu). Dažnai tos problemos neeskaluojamos viešumoje, nes jos – labiau biurokratinės nei dalykinės. Šalia kiekvieno Prezidento dažniausiai sėdi du trys jo patarėjai ir visi kalbasi, bandydami spręsti klausimus, ieškoti kompromiso. Ramiai, žmogiškai, dalykiškai. Kadangi tie pokalbiai vyksta ne spaudoje, ne viešumai, kalbama labai atvirai: štai yra sena problema, mes jos negalime apeiti, mūsų siūlomi sprendimai yra štai tokie. Tada kita pusė dėsto savo reakcijas ir siūlymus.

Bet būna ir tokių susitikimų, kuriuose valstybių vadovai lieka vienas prieš vieną, be patarėjų ir net be vertėjų. Tada pokalbiai paprastai tampa dar atviresni. Neminėdamas nei pavardžių, nei pokalbių temos, galiu patvirtinti, kad turėjau ne vieną tokį susitikimą, kai teko likti akis į akį su kitos šalies vadovu ir be jokių titulų išgirsti žodžius: „Valdai, yra problema, kuri metų metus tiesiog valkiojama. Metai po metų žadama, kad ji bus išspręsta, bet niekas nesikeičia. Metai bėga, susitinkame kitą kartą ir vėl kalbame apie tą patį. Na, negi negalim rasti sprendimo?“ Na, ir sėdim, svarstom, koks tas sprendimas galėtų būti: ar mes galų gale pasiduodam ir susitaikom su faktu, kad mes to reikalo neišspręsim, ar, pavyzdžiui, sutariam, kaip grąžinti klausimą į Seimą, kaip tinkamai parengti įsta-

tymo pataisą – čia jau technikos dalykai... Ieškoma kompromiso – žiūrima, kiek kuri pusė gali nusileisti, ir į kurią tašką grįžę vėl galime pradėti judinti klausimą. Kalbama labai atvirai ir tiesiai, bet tas atvirumas tikrai neatsispindi nei pristatant klausimą Seimui, Vyriausybei ar kokiai kitai institucijai, nei apie derybas informuojant visuomenę.

O kai vyksta tas atviras ir neformalus pokalbis, būna, kad išsprūsta emocija – kumštis į stalą ar sodresnis žodis?

Ne, man to nepasitaikė. Be to, manau, kad už bet kurias emocijas daug galingesnis ir paveikesnis yra ramus nuoširdus klausimas: na, nejaugi mes negalime susitart? Panašiai kaip šeimoje aiškinantis ne visai malonius dalykus. Tik yra vienas „bet“. Bet kuris tokio pokalbio dalyvis aiškiai pasako: mano kompetencijos ribos, atstovaujant savo visuomenei, savo valstybei, savo tautai, yra štai tokios. Aš galiu vieną ar kitą dalyką, bet yra ir tai, ko aš peržengti negaliu. Apskritai – visa politika yra savo ribų žinojimas ir jų korektiškas laikymasis.

Prezidente, jaunas žmogus nori eiti į politiką, turi idėjų, nori pamėginti jas vieša kalba pristatyti visuomenei. Ką jam patartumėt?

Patarčiau siekti savo. Jeigu jis turi viziją, jeigu jis mato tikslą, galintį pasitarnauti daugeliui jo aplinkos, jo valstybės žmonių, jeigu jis mato galimą savo ketinimų naudą valstybei, jeigu jis mato savo vietą vidaus ar užsienio politikoje, – tegu eina, tegu siekia, tegu ieško. Žinoma, jis privalo suprasti, kad turės ne tik kalbėti gražius žodžius, bet ir pagal juos gyventi. Žodžio ir veiksmo sutapimas – turbūt vienintelis kelias politikui tobulėti. Ir dar vienas dalykas, kurį jau ne kartą esu sakęs: jei jo idėjos tautai pasirodys priimtinos, jei jis taps tikru politiku, nuo tos minutės, kai jis padės ranką ant Konstitucijos ir ištars priesaikos žodžius, privataus gyvenimo daugiau niekada neturės. Man to niekas nebuvo sakęs. Kad mano privatus gyvenimas pasibaigė, aš supratau pats.

Gailitės?

Sunkus klausimas. Aš turėjau savo viziją ir bandžiau ją įgyvendinti. Daug kas pavyko, bet kai kurie dalykai – ne. Pasikartosiu: didžiausias viltis visada dėjau į mūsų jaunąją kartą, jaunuosius politikus. Bet dabar, prabėgus beveik dešimčiai metų po mano antrosios kadencijos pabaigos, stebėdamas, kas vyksta mūsų valstybėje, mūsų viešojoje erdvėje, matau per daug į dabartį atėjusios praeities. Tada man nusvyra rankos ir kyla klausimas: ar man vertėjo eiti į Lietuvos viešąjį gyvenimą, imtis tų darbų, kurių ėmiausi? Bet tokios mintys – greit praeinantys, momentiniai dalykai, nes juk yra ir antra medalio pusė: ir Lietuvos permainos per tą laiką, ir, pavyzdžiui, mūsų jaunimo laimėjimai moksle, menuose, sporte.

Tai man kelia pasididžiavimą savimi kaip lietuviu, savo tautos ir valstybės bendruomene, tai mane stiprina ir patvirtina mintį: o vis dėlto einame į priekį. Manau, kad čia mano visų darbų prasmė – taip pat ir įvairiomis progomis pasakytų viešųjų kalbų.

Prezidente, paskutinis klausimas: ar tiesa, kad Jūsų viešųjų kalbų galutinės redakcijos autorė, galutinė redaktorė visada yra ponia Alma Adamkienė?

Ne, ji nėra redaktorė. Bet ji yra paskutinis jau parengtos, bet dar nepristatytos kalbos skaitytojas ir labai svarbus kritikas. Visada geranoriškas, visada siekiantis, kad darbas būtų padarytas kuo geriau, visada sąžiningai pasakantis: štai čia kažkas ne taip, jei sutinki su siūlymu, – pataisyk.

Visada paklausot?

Devyniasdešimčia procentų atvejų – paklausau.

Ačiū už pokalbį.

Pokalbis vyko 2018 metų vasario 22 dieną

Nepriklausomybė yra visų viena ir nedaloma. Kaip ir Lietuva.

1998 m. vasario 26 d., Lietuvos Respublikos Seimas. Prezidento Valdo Adamkaus inauguracija.

Inauguracinė kalba, pasakyta Lietuvos Respublikos Seime

Pone Seimo Pirmininke!
Garbingasis Seime!
Ekscelencijos!
Brangieji tėvynainiai!
Ponios ir ponai!

Šiandien, priimdamas Tautos, Lietuvos žmonių, Lietuvos Respublikos Konstitucijos bei įstatymų man suteiktus Prezidento įgaliojimus, po savo priesaikos pirmiausia norėčiau tarti padėkos žodį Tautai ir Tėvynei.

Tauta, kaip suverenas, neklystamai renkasi savo lemties kelią. Prieš aštuonias dešimtis metų Vilniuje ryžtingiausi Tautos didžiavyriai įkūnijo per amžius iškentėtą Tautos siekį – paskelbė nepriklausomą Lietuvos valstybę.

Prieš aštuonerius metus jų ainiai ypač sunkiomis sąlygomis šį žygdarbį pakartojo. Aš norėčiau padėkoti visiems, kurie, vedami savo širdies balso, iškentėję daugelį dvasinių ir fizinių kančių ir paaukoję gyvybę, nutiesė kelią naujam Lietuvos gyvenimui.

Iš šios garbingos tribūnos norėčiau padėkoti tiems, kurie jau nebegali mūsų išgirsti, nes pokario metais padėjo galvą už mūsų laisvę. Norėčiau padėkoti tiems, kurie sunkiai dirbo, augino vaikus, puoselėjo laisvės ir nepriklausomybės dvasią čia, Tėvynėje, arba nublokšti toli nuo jos.

Nepriklausomybė yra visų viena ir nedaloma. Kaip ir Lietuva.

Šioje garbingoje salėje yra žmonių, kuriems norėčiau padėkoti atskirai. Tai Aukščiausiosios Tarybos-Atkuriamojo Seimo, paskelbusio Lietuvos valstybės atkūrimo Aktą, Pirmininkas Vytautas Landsbergis, buvęs faktinis valstybės vadovas tuomet, kai pakilusi Tauta nusimetė okupacijos jungą, ir Jo Ekscelencija Lietuvos Respublikos Prezidentas Algirdas Brazauskas, penkerius metus savo darbais ir siekiais buvęs Lietuvos Konstitucijos garantas. Ačiū Jums.

Mielieji Lietuvos žmonės, brangūs tėvynainiai! Šiandien, jau davęs priesaiką tarnauti Tautai ir Tėvynei, visų pirma prisimenu jausmus, patirtus daugybėje susitikimų su Jumis. Tuomet supratau, kad vieno žmogaus, net ir Prezidento, galių niekada neužteks padaryti stebuklui, pagrįstam vien tik tikėjimu geresne, teisingesne ateitimi, kurios visi taip nuoširdžiai trokštam.

Per ypač trumpą laiką Lietuva išgyveno daugybę pasikeitimų, blaškydamasi iš vieno kraštutinumo į kitą, dažnai net susipriešindama, bandydama atspėti, kuris kelias būtų tikresnis. Taip buvo, tačiau daugiau taip neturi būti. Į XXI amžių Lietuva turi įžengti pakilusi visaverčiam gyvenimui.

Tam tėra vienas kelias – santarvė ir bendros, į vieną tikslą nukreiptos pastangos. Tokia santarvė – tai politiniai ir žmogiški susitarimai, kurių pagrindinis tikslas ir kriterijus – demokratija, žmonių gerovės kilimas ir saugus šalies gyvenimas.

Žmonių viltys, išsakytos per Prezidento rinkimus, parodė, kad Prezidento institucija turi aukščiausią piliečių pasitikėjimą ir mandatą. Todėl aš sieksiu būti ne vien simboliniu valstybės vadovu ir atstovu, aš stengsiuosi būti visų Lietuvos žmonių Prezidentu, stengsiuos dalyvauti visose valstybės ir visuomenės veiklos srityse. Šventai tikiu, kad Jūs mane palaikysite.

Lietuva žengia į naują tūkstantmetį ir naujų idėjų pasaulį. Informacijos amžius, globalinės ekonomikos slinktytys verčia mus rinktis racionalų veiklos būdą, nustatyti prioritetus, leidžiančius sukoncentruoti žmogiškuosius ir materialinius išteklius bei pasirengti naujai išskylantiems reikalavimams ir problemoms.

Todėl piliečių išrinktas Seimas ir Lietuvos Vyriausybė gali ir turi kelti naujas idėjas ir sudaryti sąlygas joms įgyvendinti. Tačiau šiandien pernelyg dažnai valstybės institucijos yra laikomos arba dėl visko kaltos, arba už viską atsakingos. Pirmoji mūsų, čia susirinkusių, bendra pareiga – sutvirtinti žmonių pasitikėjimą savo valstybe ir jos institucijomis.

Manau, kad Seimas, Vyriausybė ir Prezidentas dės visas pastangas, kad galėtų būti tikri dėl rytdienos, dėl savo galimybių naudotis konstitucinėmis teisėmis ir laisvėmis. Tokį bendrą darbą su Seimu ir vykdomąja valdžia laikau svarbiausia Prezidento pareiga. Savo asmeniniu pavyzdžiu, reiklumu ir įstatymų tobulinimo iniciatyva sieksiu būti valstybės ir jos piliečių tarpininkas.

Šio darbo reikia imtis jau šiandien. Ryžtinga valstybės struktūrų reforma galėtų būti tinkamas būdas šiems tikslams pasiekti. Manau, kad, Vyriausybėje nustačius optimalų, mažesnę nei šiandien ministerijų skaičių, pagerėtų jų veikla ir funkcijų derinimas, sumažėtų valdymo išlaidos.

Valstybės pareigūnus reikėtų skirti demokratiškai suderinus politinių partijų interesus ir atsižvelgus į šių žmonių autoritetą visuomenėje. Be to, skiriamų pareigūnų profesinė kvalifikacija, sąžininga veikla niekam neturėtų kelti abejonių.

Esu įsitikinęs, kad bet kokia mūsų gyvenimo pažanga yra galima tik išugdžius, įtvirtinus moralės standartą, pagal kurį už savo žodžius ar poelgius žmogus būtų atsakingas ir sau pačiam, ir kitiems.

Nepaneigtas būdas didinti kiekvieno žmogaus galias darant įtaką valdžiai yra pačios valdžios decentralizavimas, bendruomenės savivaldos galių stiprinimas. Visuomenei turi būti prieinama informacija apie valstybės ir savivaldybių insti-

tucijų bei pareigūnų veiklą ir sprendimus. Atvirumas, pagarba ir tolerancija yra būdas visuomenei pažinti pačią save, suvokti ir realizuoti savo tikslus. Valdžios institucijų pareiga – sudaryti tam teises ir technines sąlygas.

Gerbiamieji, aš tikiu, kad Jūs suprantate, jog politika šiandien nėra niekas daugiau, kaip tik būdas rasti ir užtikrinti kelią realiam gyvenimo gerėjimui. Tiek iškentėjusi, išgyvenusi ir išlikusi kūrybinga Tauta yra verta tą pagerėjimą pajusti ne kada nors tolimoje ateityje, o dabar.

Todėl labai aiškiai turime sutarti, kas artimiausiu metu turi būti mūsų šalies prioritetai, koku keliu eidami galėtume tą gerovę sukurti per kuo trumpesnę laiką.

Remdamasis man suteiktu pasitikėjimo mandatu, siūlau šiuos valstybės politikos prioritetus: finansinė tvarka, švietimo, mokslo ir kultūros plėtra, sveikatos priežiūros stiprinimas, naujų rinkų lietuviškoms prekėms paieška, kovos su nusikalstamumu stiprinimas.

Gindamas šiuos prioritetus, ketinu veikti tik Konstitucijoje įtvirtintais būdais. Esu įsitikinęs, jog šie principai neprieštarauja Seimo patvirtintai Vyriausybės programai, todėl laikysiu savo tiesiogine pareiga Seimo ir Vyriausybės pastangas visų pirma kreipti būtent šiems prioritetams realizuoti.

Remsiu Seimo ir Vyriausybės pastangas plėtoti liberalią krašto ekonomiką, paremtą privačia nuosavybe ir asmens iniciatyva bei atsakomybe, tobulinti teisinę ir ūkinę laisvosios rinkos funkcionavimo sistemą.

Tik dirbantis žmogus yra orus, linkęs rūpintis savo ir visuomenės turtu, tik jis yra moralės vertybių išsaugojimo garantas. Valstybės pareiga yra sudaryti palankias sąlygas sąžiningai dirbti ir užsidirbti, skatinti darbo vietų kūrimą, nes tik taip įmanoma mažinti socialinių išlaidų našą. Ypač tai aktualu kaime, nes žemės ūkio reformos iki šiol nedavė laukiamų rezultatų.

Tačiau Lietuva netaps nei turtingesnė, nei labiau europinė valstybė, kol netaps saugesnė ir sau, ir tiems, kurie norėtų investuoti. Piliečiai kažkodėl nepasitiki teismais, policija, netgi įstatymų leidėjais.

Teisėsaugos sistemą būtina atnaujinti taip, kad kiekvienas šalies pilietis suvoktų, jog nusikaltimą padaręs asmuo, nesvarbu, kokią padėtį visuomenėje jis užimtų, negalės išvengti bausmės. Nusikalstamumo prevencija, ypač tarp jaunimo, yra svertas ne tik kovoti su padariniais, bet ir šalinti jų priežastis. Todėl stiprinti švietimo sistemą yra esminis valstybės uždavinys.

Mes – politikai ir verslininkai, tėvai ir pedagogai – visi kartu galime pakelti mokytojų ir mokyklos autoritetą, investuodami į jaunimo – taigi ir į savo valstybės – ateitį.

Remdamasis Prezidento konstitucine atsakomybe už užsienio politiką, noriu oficialiai pareikšti, kad ir toliau tęsiu Lietuvos valstybės nepriklausomybės stiprinimo politiką, pagrįstą visų joje gyvenančių žmonių saugumo siekiu, plė-

tosiu abipuse pagarba ir supratimu grindžiamus draugiškus santykius su visomis, ypač kaimyninėmis, šalimis, tarptautines iniciatyvas, užtikrinančias pasaulyje taiką, demokratiją ir žmogaus teises. Lietuva, siekdama įgyvendinti savo tikslus ir apginti savo interesus, toliau pasirengusi vykdyti atvirą ir labai aktyvią užsienio politiką.

Vyraujanti Lietuvos užsienio politikos kryptis – kuo greičiau tapti NATO ir Europos Sąjungos nare. Aš asmeniškai rūpinsiuosi, kad Lietuvos žmonės kuo geriau suprastų šios integracijos svarbą. Dėsiu visas pastangas, kad mūsų šalis jau mano prezidentinės kadencijos metu taptų visateise Europos ir euroatlantinės bendrijos nare. Siekiant tapti NATO nare, ypatingą dėmesį skirsiu praktiniam pasirengimui būsimai narystei, Lietuvos gynybinių pajėgų plėtrai.

Tačiau turime prisiminti, kad tauta ir žmogus gyvi tik tol, kol juos maitina gimtosios šaknys, kol jų syvais atiteka šimtmečių išmintis ir kultūra. Branginkime istorinę atmintį, kiekvieną žingsnį ženkime atsakingai, tik įvertinę savo galimybes ir siekius.

Brangūs tėvynainiai, Lietuvos kelias, jos Tautos ir jos valstybės kelias vingiuoja jau tūkstantmetį. Mūsų darbai, vargai ir lūkesčiai – tik trumpa šio kelio atkarpa. Tačiau mes, lietuviai, kad ir kur gyventume, kad ir kur būtume, esame viena Tauta, dirbanti Lietuvos labui.

Jūsų valia tapęs Lietuvos Respublikos Prezidentu, nuo šios dienos pradedu vykdyti Konstitucijos nurodytas valstybės vadovo pareigas. Kviečiu visus ir kiekvieną dėti visas pastangas, kad pasitikėjimas ir viltis, darbas ir teisingumas taptų kelrode žvaigžde nelengvame, bet prasmingame mūsų kelyje. Tepadeda man Dievas!

Kalba, pasakyta S. Daukanto aikštėje Valstybės dienos proga

Jūsų Didenybės!
Jūsų Ekscelencijos Lietuvos viešnios ir svečiai!
Brangūs Lietuvos žmonės!
Tūkstantmetės valstybės pilietės ir piliečiai!

1009 metais kilmingos vienuolės ranka užrašė penkias raides – LITUA. Jos reiškė Lietuvos vardą. Tas vardas buvo naujiena iš viso pasaulio periferijos, atrastos krikščionių misionierių ir tapusios Europos istorijos dalimi. Moteris iš Saksonijos padarė įrašą, dėl kurio Lietuva šiandien švenčia savo tūkstantmetį, o jos sostinė tūkstantaisiais metais tapo Europos kultūros sostine.

Krašto, kaip ir žmogaus, gimimą simbolizuoja jo vardas. Lietuvos vardo atsiradimas liudija politinės bendruomenės ir jo savimonės pradžią. Lietuva, kaip tada, taip ir dabar, yra ne teritorija, o žmonės, suvokiantys savo priklausomybę konkrečiai bendrijai. Ir šis suvokimas reiškiasi ne tik krašto viduje, bet ir ryšiais su išoriniu pasauliu, per kuriuos praturtėjame išpūdziais bei žiniomis ir giliau suvokiame savo tapatybę.

Todėl kalbėdami apie Lietuvos tūkstantmetį kalbame ir apie mūsų tūkstantmetį EUROPOJE. Lietuvos ženklai šioje istorijos atkarpoje – tai naują europinės teisės sampratą žymintis I Lietuvos Statutas (1529 m.), vakarietišką lavinimosi sampratą amžiaus Rytų Europai atnešęs Vilniaus universitetas (1579 m.), pirmoji Europoje Lietuvos ir Lenkijos Konstitucija (1791 m.), Lietuvos, Latvijos ir Estijos tautų laisvės valią simbolizuojanti žmonių grandinė – Baltijos kelias (1989 m.) bei daugelis kitų svarbių įvykių.

Po pirmojo paminėjimo Lietuva, deja, keliems šimtmečiams išnyko iš civilizuoto pasaulio ir liko už krikščioniškų misijų horizonto. Šis išnykimas ir vėliau įvykęs sugrįžimas – tai visos mūsų istorijos atspindys. Ne kartą atrodė, kad Lietuva ir lietuviai išnyks visiems laikams, tačiau, pasiekus kritinę ribą, tautos dvasia sutelkdavo žmones, suteikdavo drąsos ir pakeldavo dar vienai kovai už laisvę. Ir šitaip – ištisus šimtmečius, ištisą tūkstantmetį.

Šiandien, iš tūkstančio metų perspektyvos žvelgdami į egzistencines tautos pastangas bei patirtus išgyvenimus, kartais apgailestaujame, kad mūsų praeitis nesiklostė taip sklandžiai, kaip kai kurių kitų tautų. Bet kartu turbūt turime būti

dėkingi Dievui, istorijai ir, žinoma, savo protėviams, kad mūsų neištiko prūsų, jotvingių ar kitų išnykusių baltų genčių likimas.

Nuo karaliaus Mindaugo valstybės iki Sausio 13-osios Lietuvai teko išbandymai, nuolat reikalaujantys aukų. Tačiau kritiniais momentais visada atsiverdavo mūsų tikrosios vertybės ir tapdavo itin aišku, kas mums iš tikrųjų svarbu. O svarbiausia, siekiant išlikti, visais laikais buvo dvasios stiprybė ir solidarumas su kitomis tautomis.

Gerbiamieji,

šiandien, lygindamas istorinę Lietuvos Didžiąją Kunigaikštystę, aprėpusią didelę dalį Europos, ir Europos Sąjungą, manau, kad tai – giminingos dvasios dariniai. Visos tautos juose rasdavo ir randa vietą, leidžiančią realizuoti fizines bei dvasines galias ir neprarasti unikalios tapatybės.

Būtent toks yra visavertis buvimas: žmogaus – tarp žmonių, tautos – tarp tautų, valstybės – tarp valstybių. Ieškoti kompromiso, kai reikia derinti interesus, tačiau nepripažinti jokių nuolaidų, kai kalbama apie pamatines laiko ir istorijos patikrintas vertybes. Viena svarbiausių tokių vertybių – LAISVĖ. Lietuva šiandien džiaugiasi, švęsdama kartu su savo kaimynais ir draugais. Šis atvirumas ir solidarumas – puiki prielaida ir Lietuvos, ir Baltijos regiono, ir visos Europos ateičiai. Tikiu, kad šia patirtimi ateityje deramai pasinaudos istorijos kūrėjai, kaip šiandien mes mokomės iš savo Tėvynės istorijos.

Pagarbiai lenkiuosi visiems, tuos puslapius rašantiems. Visiems, visais laikais gynusiems ir ginantiems, kūrusiems ir kuriantiems Lietuvą. Nuoširdžiai sveikinu mūsų valstybę, pradedančią skaičiuoti naują savo istorijos erą, nuoširdžiai sveikinu kiekvieną mūsų krašto žmogų ir brangius svečius, atvykusius drauge atverti antrojo tūkstantmečio durų.

Sveika, ateinančio amžiaus LIETUVA!

Po mūsų kojomis – akmenys, menantys pirmąjį Lietuvos karalių Mindaugą ir tuos laikus, kai Lietuva pradėjo savo ilgą ir sunkų kelią visaverčio europietiško gyvenimo link. Būtent karaliaus Mindaugo Lietuva 1253-iaisiais realizavo tai, ko mūsų Tėvynei pritrūko 1009-iaisiais: tapome tikra krikščioniškosios Europos dalimi.

2009 m. liepos 6 d., Vilnius. Valstybės dienos svečiai Valdovų rūmų atidarymo iškilmėse.

Kalba, pasakyta Vilniuje, Valdovų rūmų atidarymo iškilmėse

Jūsų Didenybės!
Jūsų Ekscelencijos!
Lietuvos sostinės viešnios ir svečiai!
Vilnietės ir vilniečiai!

Esame kartu išskirtinę istorinę dieną išskirtinėje istorinėje vietoje. Čia, Neries ir Vilnelės santakoje, Gedimino kalno papėdėje, šalia garbingosios Arkikatedros įžengiame pro atstatyto istorinio pastato vartus. Tūkstantį metų švenčianti ir Mindaugo karūnavimo dieną mininti Lietuva po kelių šimtų metų vėl atveria duris į Valdovų rūmus – į laiko ir karų nesunaikintos tautinės tapatybės, neištrintos valstybinės atminties simbolį.

Po mūsų kojomis – akmenys, menantys pirmąjį Lietuvos karalių Mindaugą ir tuos laikus, kai Lietuva pradėjo savo ilgą ir sunkų kelią visaverčio europietiško gyvenimo link. Būtent karaliaus Mindaugo Lietuva 1253-aisiais realizavo tai, ko mūsų Tėvynei pritrūko 1009-aisiais: tapome tikra krikščioniškosios Europos dalimi. Tada buvo padėti ne tik mūsų krikščioniškųjų šventyklų, bet ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės pamatai. Valstybės, su kuria Lietuva sieja stipriausius savo istorijos tarpsnius, didžiausius laimėjimus, ryškiausius suklestėjimus. Iš tų Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės laikų – ir karaliaus Žygimanto Augusto atstatyti Valdovų rūmai. Kaip mūsų Renesanso simbolis, kaip simbolis tvirtos ir galingos Lietuvos, kaip tik tada išgyvenusios geriausius savo laikus, kultūriškai susilyginusios su pažangiausiais Europos kraštais.

Privalau paminėti dar vieną Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės matmenį, kuris iki šiol pavadinamas ir aristokratišku, ir fenomenaliu. Tai – daugiakultūriškumas, atvirumas visoms čia skambėjusioms kalboms, tikėjimams, pažiūroms. Iš pačių tolimiausių šalių atvykę aukšti valdovai ir studentai, vienuoliai ir amatininkai rasdavo bendrą kalbą, grindžiamą pagarba ir tolerancija. Šiandien, šiame garbingų svečių būryje, jaučiu panašius jausmus, kokius, manau, turėjo jausti tų laikų Lietuvos valdovai.

Beje, kaip tik tais laikais artimiausiais Vilniaus bičiuliais ir likimo partneriais galutinai tapo Krokuva, Kijevas, Varšuva, Lvovas. Džiaugiuosi, kad ilgainiui ši draugystė šiandien, čia ir dabar, dar kartą patvirtinama. Džiaugiuosi, kad Lietu-

vos draugų ir bičiulių šiandien smarkiai padaugėję. Ačiū Jums, Jūsų Didenybės ir Jūsų Ekscelencijos, už nuolat lydintį bendrumo jausmą, už Lietuvai suteiktą garbę šiandien švęsti kartu.

Tad sveikinu visus šios gražios šventės – Valdovų rūmų atidarymo – progą. Linkiu, kad tie rūmai vadintųsi Valdovų, tačiau būtų atviri visiems vilniečiams ir svečiams. Tegu juos lanko jaunuomenė ir atranda savo tėvų ir protėvių gyvenimo atspindžių. Tegu čia ateina Lietuvos svečiai ir atranda gražios ir kultūriškai turtingos kaimynystės ženklų.

Tegu ateina patys vilniečiai ir atpažįsta gyvąją savo sostinės ir visos valstybės, visos Europos istoriją.

Dėkoju visiems, kurie tą istoriją kūrė per amžius ir tęsia šiandien. Sveikinu Lietuvą, sveikinu visus, švenčiančius kartu su mūsų valstybe!

Prezidento Valdo Adamkaus (šias pareigas Jo Ekscelencija ėjo 1998–2003 ir 2004–2009 metais) laikysena – politiko, piliečio, valstybės vadovo, tiesiog žmogaus – iki šiol prisimenama kaip tam tikras etalonas. Dialogo kultūra, kurią dažnai ir noriai minėjo Prezidentas, buvo akivaizdi pastanga artinti mus, Lietuvą, prie tokios tikrovės, kur kalbamasi ramiai, pagarbiai, argumentuotai, pasitikint. Kur klausomasi kito. Tokios ir Prezidento kalbos – iškylančios iš dvidešimties metų senumo istorijos ir šiandien skaitomos iš naujo. Tai – tikrai daug daugiau nei politiniai tekstai, daug daugiau nei tiesioginė reakcija į laiko iškeltas problemas ir aktualijas. Galbūt tai – minėto dialogo tąša. Nesibaigianti, nesensanti. Galbūt – šūsniškesni eskizų: Prezidento Valdo Adamkaus portreto, Lietuvos portreto, Europos ir pasaulio portreto. O galbūt – dar vienas mėginimas atsakyti į klausimą, kurį Lietuvos žmonėms, ypač jaunimui, savo dialoge nuolat kėlė ir kelia Prezidentas: kas, jeigu ne Jūs?

Pirkite internetu
www.tytoalba.lt